

قوه قضائیه
معاونت آموزش و تحقیقات

حرام مواد مخدر

از دیدگاه علوم جنایی و حقوق کیفری

معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه

تابستان ۱۳۹۰

سرشناسه :	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدید آور :	جرایم مواد مخدر از دیدگاه علوم جنایی و حقوق کیفری / معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه
مشخصات نشر :	تهران : راه نوین ، ۱۳۹۰ ، مشخصات ظاهری: ۱۷۲ ص.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۵۴۰۵-۶۷-۵ وضعیت فهرست نویسی : فیا
موضوع :	مواد مخدر -- قوانین و مقررات - ایران
موضوع :	مواد مخدر -- ایران -- قاچاق رده بندی دیویی : ۳۲۵ / ۵۵۰ ۲۷۷
موضوع :	مواد مخدر -- ایران -- مبارزه و کنترل شماره کتابشناسی ملی : ۲۴۳۲۹۸۰
رده بندی کنگره :	۱۳۹۰ ج ۲ / KM۴۴۰۲

۱- مسؤلیت علمی مطالب و نظریه ها متوجه گروه تحقیقی است و الزاماً نظریه معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه نمی باشد.

۲- معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه از هرگونه نقد و نظر نسبت به محتوای کتاب استقبال می کند.

۳- کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه می باشد و نقل هرگونه مطلب با ذکر منبع بلامانع می باشد.

جرایم مواد مخدر از دیدگاه علوم جنایی و حقوق کیفری

انتشارات راه نوین

سازمان آموزش و تربیات و فرهنگ

گردآوری و تدوین :	معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه	محقق :	دکتر محمدرضا ساکی
مدیر اجرایی :	نادر پور بیگ محمد	بررسی و اظهار نظر :	علی پروینی
ناشر :	راه نوین	کارشناس :	حامد دانشجو
لیتو گرافی :	نقش	چاپ و صحافی :	تصویر، چاوش
شمارگان :	۲۰۰۰ جلد	نوبت چاپ :	اول ۱۳۹۰
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۵۴۰۵-۶۷-۵	قیمت :	۴۹۰۰۰ ریال

نشانی : تهران - خیابان حافظ شمالی - نبش خیابان سمیه - ساختمان شماره سه قوه قضائیه

تلفن: ۸۸۹۱۹۴۱۸

معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه

پایگاه اینترنتی: www.lawtraining.ir

Email: tadvin@lawtraining.ir

مرکز پخش : تهران - میدان انقلاب اسلامی - ابتدای خیابان کارگر جنوبی - کوچه رشتچی - شماره ۳۸

تلفن: ۶۶۵۷۴۱۱۵ - ۶

طبقه ۲ - واحد ۵

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار.....
۳	مقدمه.....
۵	فصل اول: بررسی جرایم موادمخدر از دیدگاه جرم‌یابی.....
۷	مبحث اول: انواع موادمخدر.....
۷	گفتار اول: تریاک و مشتقات آن.....
۹	گفتار دوم: حشیش.....
۱۱	گفتار سوم: کوکائین.....
۱۲	گفتار چهارم: کراک.....
۱۳	مبحث دوم: انواع مواد روان‌گردان.....
۱۴	گفتار اول: ال.اس.دی (L.S.D).....
۱۵	گفتار دوم: اکستاسی (MDMA).....
۱۶	گفتار سوم: کریستال (شیشه).....
۱۷	گفتار چهارم: تسبیح.....
۱۸	گفتار پنجم: قرص پژو.....
۱۸	گفتار ششم: مفدورن.....
۱۹	مبحث سوم: موادمخدر ترکیبی.....
۲۱	مبحث چهارم: راه‌های جدید کشف موادمخدر.....
۲۱	گفتار اول: شناسایی و کشف موادمخدر بوسیله ماهواره‌ها.....
۲۱	گفتار دوم: تعقیب و مراقبت الکترونیکی.....
۲۲	گفتار سوم: استفاده از اشعه مادون قرمز و اشعه ایکس برای شناسایی موادمخدر.....
۲۳	گفتار چهارم: استفاده از اسکنرها برای کشف جاسازی موادمخدر در بدن انسان.....
۲۴	گفتار پنجم: استفاده از سگ‌های موادیاب.....
۲۴	مبحث پنجم: تشخیص خلوص موادمخدر.....
۲۴	گفتار اول: خلوص فیزیکی.....
۲۶	گفتار دوم: خلوص شیمیایی.....

فصل دوم: بررسی جرایم موادمخدر از دیدگاه جرم‌شناسی	۳۹
مبحث اول: علل اعتیاد و قاچاق موادمخدر از دیدگاه جرم‌شناسی عمومی	۳۱
گفتار اول: فقر	۳۱
گفتار دوم: بیکاری	۳۱
گفتار سوم: بی‌سوادی و کم‌سوادی	۳۳
گفتار چهارم: طلاق و از هم گسیختگی خانوادگی	۳۳
گفتار پنجم: دوستان و رفقای نااهل	۳۳
گفتار ششم: تبلیغات سوء	۳۳
گفتار هفتم: مهاجرت	۳۳
گفتار هشتم: سودجویی	۳۳
گفتار نهم: کمبود امکانات تفریحی و ورزشی	۳۳
گفتار دهم: فرهنگ غلط	۳۳
گفتار یازدهم: ثروت بادآورده	۳۴
مبحث دوم: اعتیاد و قاچاق موادمخدر از دیدگاه جرم‌شناسی بالینی (کلینیکی)	۳۴
مبحث سوم: موادمخدر از دیدگاه جرم‌شناسی اختصاصی	۳۵
مبحث چهارم: جرایم موادمخدر از دیدگاه جرم‌شناسی پیشگیری	۳۷

فصل سوم: بررسی موادمخدر از دیدگاه سیاست جنایی	۳۹
مبحث اول: سیاست جنایی تقنینی	۴۱
مبحث دوم: سیاست جنایی قضائی	۴۷
مبحث سوم: سیاست جنایی اجرایی	۴۸
مبحث چهارم: سیاست جنایی مشارکتی	۴۹

فصل چهارم: بررسی جرایم موادمخدر از دیدگاه فقه جزایی اسلام	۵۱
مبحث اول: دیدگاه فقهی نسبت به جرایم موادمخدر	۵۳
مبحث دوم: جایگاه جرایم موادمخدر در بین جرایم و مجازات‌های شرعی	۵۵

فصل پنجم: حقوق جزای اختصاصی جرایم موادمخدر و روان‌گردان	۵۹
مبحث اول: حقوق جزای اختصاصی جرایم موادمخدر	۶۱

۶۲	گفتار اول: بررسی جرایم اصلی موادمخدر.....
۶۲	بند اول: کشت موادمخدر.....
۶۳	الف) کشت خشکاش.....
۶۴	ب) کشت شاهدانه.....
۶۵	ج) کشت کوکا.....
۶۶	بند دوم: جرایم مرتبط با محصولات مخدر.....
۶۶	الف) وارد کردن موادمخدر.....
۷۰	ب) ارسال، صادر کردن و ترانزیت موادمخدر.....
۷۲	ج) تولید و ساخت انواع موادمخدر.....
۷۳	د) حمل و نگهداری و اختفاء موادمخدر.....
۷۳	۱- حمل موادمخدر.....
۷۳	۲- نگهداری موادمخدر.....
۷۴	۳- اختفاء (مخفی کردن).....
۷۷	هـ) خرید و فروش و عرضه و توزیع موادمخدر.....
۷۷	۱- در معرض فروش قراردادن.....
۷۸	۲- توزیع.....
۷۹	و) استعمال موادمخدر و اعتیاد به آن.....
۷۹	۱- استعمال.....
۷۹	۲- اعتیاد.....
۸۶	۳- معتاد کردن دیگری.....
۸۷	گفتار دوم: بررسی جرایم وابسته به موادمخدر.....
۸۸	بند اول: جرایم مرتبط با خود موادمخدر.....
۸۸	الف) وارد کردن موادمخدر به زندان یا بازداشتگاه یا اردوگاه بازپروری و نگهداری معتادان.....
۸۹	ب) تقصیر مأموران در جلوگیری از ورود موادمخدر به زندان یا بازداشتگاه یا اردوگاه بازپروری و نگهداری معتادان.....
۹۰	ج) قراردادن موادمخدر یا آلات و ادوات استعمال آن در محل به قصد متهم کردن دیگری و ایراد اتهام بر خلاف واقع به دیگری.....
۹۱	د) اختصاص دادن مکان به منظور انبار کردن، تولید یا توزیع موادمخدر.....
۹۲	هـ) کوتاهی اعضای شورای اسلامی یا فرماندهان پاسگاهها و حوزههای انتظامی در گزارش و اطلاع به مراجع ذیصلاح مبنی بر کشت موادمخدر در حوزههای شهر و روستا.....
۹۳	بند دوم: جرایم مرتبط با استعمال موادمخدر.....
۹۴	الف) دایر کردن مکان برای استعمال موادمخدر.....
۹۵	ب) اداره کردن مکان برای استعمال موادمخدر.....
۹۵	بند سوم: جرایم مرتبط با آلات و ادوات استعمال و تولید موادمخدر.....
۹۶	الف) وارد کردن، ساختن و خرید یا فروش آلات و مخصوص تولید یا استعمال موادمخدر.....

۹۶	ب) حمل و نگهداری و اختفاء آلات و ادوات استعمال مواد مخدر
۹۷	بند چهارم: جرایم مرتبط با متهمان و ادله جرم مواد مخدر
۹۷	الف) پناه دادن یا فراری دادن متهم یا محکومان مواد مخدر
۹۷	۱- فراری دادن
۹۸	۲- پناه دادن
۹۸	۳- همکاری و مشارکت در فرار
۱۰۰	ب) امحاء و اختفاء ادله جرم مواد مخدر
۱۰۳	بند پنجم: اجیر کردن، سازماندهی و پشتیبانی از ارتکاب جرایم مواد مخدر و روان گردان
۱۰۴	مبحث دوم: حقوق جزای اختصاصی مواد روان گردان
۱۰۴	گفتار اول: کلیات
۱۰۴	گفتار دوم: جرایم
۱۰۴	بند اول: ساختن، فروش، عرضه برای فروش، وارد کردن، نگهداری یا حمل مواد مذکور در فهرست شماره یک
۱۰۵	بند دوم: ساختن، وارد کردن، صادر کردن مواد مذکور در فهرستهای شماره دو، سه، چهار
۱۰۵	بند سوم: فروش مواد مذکور در فهرست شماره دو، سه، چهار
۱۰۵	بند چهارم: نگهداری مواد مذکور در فهرستهای شماره دو، سه، چهار
۱۰۶	بند پنجم: انتشار آگهی تبلیغی در مورد مواد روان گردان
۱۰۶	گفتار سوم: عناصر اختصاصی جرایم
۱۰۶	بند اول: عنصر مادی
۱۰۷	بند دوم: عنصر روانی
۱۱۱	فصل ششم: حقوق جزای عمومی جرایم مواد مخدر
۱۱۳	مبحث اول: قابل گذشت بودن یا نبودن جرایم مواد مخدر
۱۱۵	مبحث دوم: شروع به جرم در جرایم مربوط به مواد مخدر
۱۱۶	مبحث سوم: شرکت در جرایم مواد مخدر
۱۱۸	مبحث چهارم: معاونت در جرایم مواد مخدر
۱۲۱	مبحث پنجم: معاونت خاص در جرایم مواد مخدر
۱۲۳	مبحث ششم: تبدیل و تخفیف مجازات در جرایم مواد مخدر
۱۲۵	مبحث هفتم: تعدد و تکرار جرایم مواد مخدر
۱۲۵	گفتار اول: تعدد جرایم مواد مخدر
۱۲۵	بند اول: حمل و امحاء مواد مخدر
۱۲۶	بند دوم: ورود مواد مخدر به داخل زنان و استعمال آن
۱۲۷	بند سوم: حمل و نگهداری و خرید و فروش و ... مواد مخدر

۱۳۸	گفتار دوم: تکرار جرایم موادمخدر
۱۳۸	بند اول: تکرار اعتیاد به موادمخدر
۱۳۱	بند دوم: تکرار قاچاق موادمخدر (خرید، فروش، حمل و ...)
۱۳۳	فصل هفتم: آیین دادرسی کیفری جرایم موادمخدر
۱۳۵	مبحث اول: صلاحیت رسیدگی به جرایم موادمخدر
۱۳۵	گفتار اول: صلاحیت ذاتی
۱۳۶	بند اول: تفکیک موادمخدر از مواد روان گردان در صلاحیت
۱۳۷	بند دوم: رسیدگی قضایی با قاضی واحد در جرایم مستوجب اعدام و حبس ابد
۱۳۹	گفتار دوم: صلاحیت محلی
۱۳۹	بند اول: بارکشی موادمخدر
۱۳۹	بند دوم: اعتیاد به موادمخدر
۱۳۹	بند سوم: حمل مواد به صورت انباری
۱۳۹	بند چهارم: ارتکاب جرم در خارج از کشور
۱۴۲	بند پنجم: ارتکاب جرم موادمخدر توسط برخی از مقامات
۱۴۲	مبحث دوم: قرار تأمین مناسب در مورد جرایم موادمخدر
۱۴۵	مبحث سوم: تجدیدنظرخواهی و قطعیت احکام - اعاده دادرسی موضوع ماده ۱۸
۱۴۷	مبحث چهارم: عدم صلاحیت قاضی
۱۴۸	مبحث پنجم: مرور زمان کیفری در جرایم موادمخدر
۱۵۰	مبحث ششم: اجرای احکام موادمخدر
۱۵۳	مبحث هفتم: رسیدگی غیابی به جرایم موادمخدر
۱۵۳	مبحث هشتم: مداخله وکیل در رسیدگی به جرایم موادمخدر
۱۵۳	مبحث نهم: ادله اثبات دعوا در جرایم موادمخدر
۱۵۵	گفتار اول: شهادت شهود
۱۵۵	گفتار دوم: اقرار متهم
۱۵۶	گفتار سوم: علم قاضی
۱۵۶	گفتار چهارم: قرائن و امارات
۱۵۹	منابع و مأخذ

پیشگفتار

معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه با موریت برنامه ریزی، اجرا و تأمین نیازهای آموزش حقوقی گروه‌های مختلفی را بر عهده دارد. این گروه‌ها شامل داخل و خارج قوه قضائیه می‌شوند منظور از گروه‌های داخل قوه قضائیه شاغلانی است که در قالب رابط استخدامی با قوه قضائیه همکاری می‌کنند. نظیر: قضات ارجمند، کارآموزان قضایی و کارمندان محترم، اما منظور از گروه‌های خارج از قوه قضائیه افرادی هستند که بدون رابط استخدامی در ارتباط با موریت و وظایف قوه قضائیه قرار می‌گیرند. نظیر: حقوقدانان، وکلاء، نمایندگان، اعضای شوراهای حل اختلاف، صنوف و مشاغل آزاد و حتی عموم مردم که ارتقای آموزش‌های حقوقی، به‌گفای برای آنها مطرح است.

یکی از فرآیندهای آموزشی عبارت است از تولید محتوا، و تهیه متونی که مناسب با نیازهای آموزشی گروه‌های هدف مزبور می‌باشد. این فرآیند در سلسله فعالیت‌های آموزشی اهمیت فراوانی دارد. خصوصاً با توجه به تفاوت سطح دانش و جایگاهی که در طبقه‌بندی مخاطبان محترم مزبور ملاحظه می‌شود و با توجه به نیازهای متفاوتی که برای دو گروه مطرح می‌شود.

بر همین اساس ریاست محترم قوه قضائیه، آیت الله العظمی لاریجانی بآذکی تخصصی از فرآیند نظام دارو سطح‌مند تولید محتوا، برای گروه‌های مزبور نسبت به تغییر عنوان و اصلاح ساختار معاونت آموزش، به معاونت آموزش و تحقیقات، اقدام کردند و با انتخاب حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر احمد واعظی به معاونت مزبور بر ارتقای کیفیت و اثر بخشی این فعالیت تأکید کردند.

جناب آقای دکتر واعظی نیز باید داشت مجموعه تجارب و سوابق موجود در این حوزه ابتکارات مناسبی را برای ارتقای کیفیت این فعالیت مقرر کرده اند. از جمله این موارد می توان به تکلیف بر تدوین نظام موضوعات مورد نیاز، و حرکت بر بنیادهای مشترک و همچنین، پربساز از تک نگرایی، و استفاده از تیم های تحقیق و تدوین، اشاره کرد.

مجموعه پیش رو با عنوان «جرایم مواد مخدر از دیدگاه علوم جنایی و حقوق کیفری» تهیه شده است. مخاطبان و استفاده کنندگان این مجموعه، مشترکاتی هستند که در مباحث قضایی کیفری به پرونده های مرتبط رسیدگی می کنند عناوین و محتوای اصلی این کتاب عبارت است از:

۱. بررسی جرایم مواد مخدر از دیدگاه جرم بالی، ۲. بررسی جرایم مواد مخدر از دیدگاه جرم شناسی، ۳. بررسی مواد مخدر از دیدگاه سیاست جنایی، ۴. بررسی جرایم مواد مخدر از دیدگاه فقه جنایی اسلام، ۵. حقوق جزایی اختصاصی مواد مخدر و روان گردان، ۶. حقوق جزای عمومی جرایم مواد مخدر، ۷. آیین دادرسی کیفری جرایم مواد مخدر؛

در تهیه این مجموعه تیم علمی و اجرایی مناسبی که مشخصات آنها در شناسنامه کتاب آمده است تحمل زحمت شده اند که در همین جواز زحمات آنها تقدیر می شود. امید آن که خدای مهربان این زحمات و خدمات را بپذیرد و آن را با قیام سازمان عدالت ایران قرار دهد. (بسم الله تعالی)

محمد دوش زاده

رئیس مرکز پژوهش های آموزش

جرایم موادمخدر که سال‌هاست به منزله یک بلیه اجتماعی موجب هدررفتن منابع انسانی و مالی جوامع مختلف می‌شود، آن‌چنان گستره وسیعی دارد که آن را می‌توان از ابعاد مختلفی بررسی نمود و هر علمی از دیدگاه خود می‌تواند زوایای گوناگون آن را کنکاش نماید. مثلاً در علم پزشکی راجع به نحوه تأثیر موادمخدر بر جسم و جان یک فرد و آثار و عواقب آن و بیماری‌های مرتبط با آن و مسائلی از این قبیل بحث می‌شود. در علم روان‌پزشکی و روان‌شناسی راجع به تأثیر موادمخدر بر روان آدمی و وابستگی روحی و روانی به این مواد اعتیادآور و راه‌های ترک اعتیاد و مسائلی این‌چنین بحث می‌شود. علم شیمی هم به نحوه ترکیب موادمخدر و عناصر سازنده آن می‌پردازد.

علم کشاورزی هم راجع به نحوه کشت موادمخدر و انواع آن بحث می‌کند، خلاصه اینکه موادمخدر از دیدگاه‌هایی مختلف ارزیابی می‌شود.

مطالب این تحقیق از هفت فصل مستقل، اما یکپارچه تشکیل شده است. در هر فصلی سعی شده است که مطالب تئوری و نظری در کنار جنبه‌های کاربردی و عملی بررسی گردد. پایه و اساس مطالب این تحقیق یادداشت‌ها و جزوه‌هایی است که در حین تدریس برای قضات گرامی استفاده می‌شد و در مقام اصلاح و تکمیل آنها مدیریت و کارکنان معاونت محترم آموزش و تحقیقات قوه قضائیه تلاش فراوانی داشته‌اند. ضمن اینکه از پرسش و پاسخ‌های مطرح‌شده در دوره‌های آموزش قضات و همچنین نشست‌های قضائی دادگستری استان‌ها و شهرستان‌ها و همچنین نمونه آراء صادره از دادگاه‌ها نیز در این تحقیق استفاده شده است.

علوم جنایی به آن دسته از علوم بشری اطلاق می‌شود که موضوع اصلی و محور مشترک مباحث آنها جرم و مجازات است. با این تعبیری که از علوم جنایی گفته شد، منظور از جنایی مشخص شده و منحصر به جرم و جنایت نمی‌گردد.

علوم جنایی شامل گروه‌بندی مختلفی می‌شود. استاد ژان - ایولاسال در یک تقسیم‌بندی جامع علوم جنایی را به علوم جنایی حقوقی (حقوق جنایی، آیین دادرسی کیفری، حقوق کیفری اختصاصی، حقوق کیفری بین‌الملل، حقوق کیفری تطبیقی، تاریخ حقوق کیفری و...) علوم جنایی تجربی (از یک‌سو شامل علوم جنایی اثباتی؛ یعنی در واقع علوم جرم‌یابی و از سوی دیگر علوم تفسیری - تحلیلی؛ یعنی جرم‌شناسی، کیفرشناسی و جامعه‌شناسی کیفری و...)؛ فلسفه کیفری و سیاست جنایی تقسیم کرده است.^۱

همان‌طور که گفتیم به جرایم موادمخدر از زوایای مختلف می‌توان نگریست. سعی ما در تحقیق حاضر این است که به این جرایم از دیدگاه علوم جنایی بنگریم و از میان این علوم به آن دسته اشاره خواهیم کرد که بیشتر مرتبط با این موضوع هستند.

هرچند در تقسیم‌بندی که از علوم جنایی به‌عمل آمده از فقه جزایی نامی برده نشده است، اما به لحاظ تکمیل بحث و تعیین موضع فقه اسلامی در مورد جرایم موادمخدر، مسامحتاً و در قالب علوم جنایی می‌بختی هم هرچند مختصر به این مقوله اختصاص یافته است.

۱. نجفی ابرندآبادی، علی‌حسین (۱۳۸۳)، علوم جنایی، (مجموعه مقالات در تجلیل از استاد دکتر محمد آشوری)، انتشارات سمت، ص ۱۲.